

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи номзадии Шарифзода Таҳмина дар мавзуи **«Шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникии хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ»** барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси аз рӯи ихтисоси 5.3.- Педагогика, 5.3.1. – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот

Дар марҳилаи муосири рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки талабот ба ихтисосҳои муҳандисӣ ва омодагории мутахассисони соҳа аз зинаҳои аввали таҳсил афзудааст, мавзӯи рисолаи мазкур ниҳоят муҳим ва саривақтӣ мебошад. Муаллиф дар муқаддимаи таҳқиқоти худ ба дурустӣ қайд кардааст, ки таълими муттасили муҳандисӣ бояд аз синфҳои ибтидоии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ оғоз ёбад. Ин ба талаботи Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Стратегияи омӯзиш ва рушди фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ қомилан мувофиқ аст.

Муаллиф асоснок кардааст, ки фаъолияти муҳандисӣ аз марҳилаҳои тархрезӣ то таҳияи ангораи дастгоҳҳои техникӣ иборат буда, ташаккули он дар синни хурди мактабӣ заминаи устувори ҷаҳонбинии илмиро мегузорад. Мубрамияти қори мазкур аз он иборат аст, ки муаллиф ихтилофи воқеии байни талаботи стандартҳои муосири давлатии таҳсилот оид ба ташаккули тафаккури техникӣ ва набудани заминаю методикаи назариявии татбиқи онро дар амалияи мактабҳои ибтидоӣ ба таври илмӣ ошкор намудааст. Истифодаи супоришҳои лоиҳавӣ ҳамчун воситаи асосии ҳалли ин муаммо ва фаъолсозии тафаккури хонандагон бо далелу мушоҳидаҳои амалии ҳуди муаллиф тақвият ёфтааст, ки арзиши илмӣ қори мазкурро дучанд боло мебардорад.

Диссертатсия аз се боб, хулоса ва феҳристи адабиёти истифодашуда иборат буда, муаллиф дар басти назариявии пажӯҳиш ба дастовардҳои назаррас ноил шудааст, ки онҳо назария ва методикаи таълими фанҳои табиӣ-риёзиро дар зинаи ибтидоӣ ба таври ҷиддӣ ғанӣ мегардонанд. Аз ҷумла, муайян ва илман асоснок кардани зарурати ҳамгироии ҳалли супоришҳои лоиҳавӣ бо фаъолияти таълимии хонандагони хурдсол, инчунин мутобик гардонидани мафҳумҳои асосии физикӣ ва принсипҳои қори роботҳо ба сатҳи дарку фаҳмиши ин синну сол аз навовариҳои муҳими назариявии қор махсуб мешаванд. Муаллиф бо роҳи муайян кардани сатҳҳои истифодаи супоришҳои лоиҳавӣ ва ташаккули равандҳои маърифатии хонандагон тавонистааст пояи назариявии ташаккули тафаккури техникро ба таври мукамал таҳия намояд.

Чанбаи амалии таҳқиқот бо дастовардҳои мушаххас ва тавсияҳои методие, ки барои муассисаҳои таҳсилоти умумӣ пешниҳод шудаанд, пурра зохир мегардад. Пешниҳоди методологияи мушаххас оид ба истифодаи маҷмуаҳои гуногуни конструкторӣ дар машғулиятҳои робототехника ва таҳияи маҷмуаи таълимию методие бо номи «Роботи борбардор» ба омӯзгорон имконияти воқеӣ медиҳад, ки дар дарсу маҳфилҳо ин маводро бевосита истифода баранд. Илова бар ин, маҷмуи маводи ташхисӣ ва тавсияҳои методие, ки барои арзёбии сатҳи тафаккури техникийи хонандагон мураббат шудаанд, барои таҳияи барномаҳои таълимӣ ва модулҳои инфиродии омӯзгорон дар мактабҳо ва марказҳои таълими иловагӣ арзиши баланди амалӣ доранд.

Дар боби якуми рисола, ки «Асосҳои назариявии ташаккули тафаккури техникийи хонандагони синфҳои ибтидоӣ тавассути супоришҳои лоиҳавӣ» дорад, муаллиф паҳлӯҳои назариявӣ ва таҳлили масъаларо мавриди омӯзиш қарор додааст. Дар асоси андешаҳои муҳаққиқон (аз ҷумла И.С. Сафаров, Т.В. Кудрявцев, И.С. Якиманская ва дигарон) фаъолияти муҳандисӣ ва техникӣ, марҳилаҳои тарҳрезӣ ва хусусиятҳои тафаккури фазоӣю техникийи хонандагони хурдсол ба таври илмӣ асоснок карда шудаанд. Муаллиф ба хулосаи муҳим омадааст, ки машғулиятҳои муқаррарии фанҳои «Технология» ва «Олами атрофи мо» бидуни ҳамгирӣ бо супоришҳои лоиҳавӣ ва донишҳои физикӣ рушди пурмазмунӣ тафаккури техникийро таъмин карда наметавонанд.

Боби дуюм «Шароитҳои педагогии ташаккули тафаккури техникийи хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ ва тавсифи марҳилаҳои ташкили таҳқиқоти озмоишӣ» унвон дошта, ба таҳияи амсилаи муаллифӣ бахшида шудааст. Муаллиф бо таъкиди назарияи таълими рушдханда ва консепсияи П.Я. Галперин фарқияти байни фаҳмиш ва тасаввуротро таҳлил карда, се дараҷаи мураккабии супоришҳои лоиҳавиро (аз рӯи намуна, аз рӯи тарҳи худ ва мувофиқи шартҳои техникӣ) пешниҳод кардааст. Инчунин, дар ин боб амсилаи низомии методии ташаккули тафаккури техникӣ (бо чор бахши асосӣ: мақсаднок, мундариҷавӣ, равандӣ ва ташхисӣ) ба таври мукамал таҳия ва тасвир гардидааст, ки арзиши методологияи корро хеле баланд мебардорад.

Дар боби сеюм - «Қорҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ оид ба санҷиши шароитҳои педагогии ташаккули асосҳои тафаккури техникийи хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ» бошад, раванди амалисозии натиҷаҳои назариявӣ дар амалия санҷида шудааст. Муаллиф маҷмуаи таълимию методиро дар мисоли сохтани

модели «Роботи борбардор» (дар шароити «анбори оқил» бо истифода аз принтери 3D) ба муҳлати 36 соати академӣ таҳия ва қорӣ кардааст. Ташкили марҳилаҳои озмоишӣ (муқарраркунанда, ҳустуҷӯӣ ва омӯзишӣ) ва коркарди омории натиҷаҳо ба таври бозғатимод исбот кардаанд, ки тағйироти мусбат дар гурӯҳи озмоишӣ маҳсули самаранокии методикаи пешниҳодкардаи муаллиф мебошанд.

Сарфи назар аз арзиши баланди илмӣ ва амалии рисола, чанд нуктаи мулоҳизавӣ ва тавсиявӣ ба миён меоянд:

- дар баҳши ташкили машғулиятҳои робототехника ва истифодаи принтери 3D муаллиф метавонист роҳҳои ҳалли масъала ва таъмини базаи моддию техникаро барои мактабҳои деҳот, ки имкониятҳои маҳдуд доранд, муфасссалтар шарҳ диҳад;

- мавриди таҳлили сатҳи рушди тафаккури техникӣ фарқияти байни синфҳои аввал (кӯдакони 7-сола) ва синфҳои 3-4 (9-10 сола) метавонист дар меъёрҳои таҳхисӣ боз ҳам возеҳтар тафовут дода шавад.

Рисолаи мазкур кори мустақилона, комил ва ғурағузиши илмӣ буда, муҳимтарин масъалаи педагогиро дар самти рушди асосҳои тафаккури техникӣ хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо истифода аз супоришҳои лоиҳавӣ ҳал кардааст. Аз рӯи мазмун, савияи илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ, рисола ба талаботи муқарраршудаи КОА-и назди Президенти ҚТ комилан ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ аз рӯи ихтисоси 5.3.- Педагогика, 5.3.1. – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

Муқарриз:

Сарҳодими илмӣи шӯъбаи Осиёи Ҷанубӣ ва Шарқии Институти омӯзиши масъалаҳои давлатҳои

Осиё ва Аврупои АМИТ,

Доктори илмҳои педагогӣ,

профессор

07.10.2026

Файзализода Ҷумахон Хол

Адрес: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рудаки, 33; Телефон: + 992 918506324; E-mail: f.jumakhon@mail.ru

Имзои профессор Ҷ.Х.Файзализодаро

тасдиқ мекунам,

/ нозири калони кадрӣ Институти

Иргамова У.Я.

